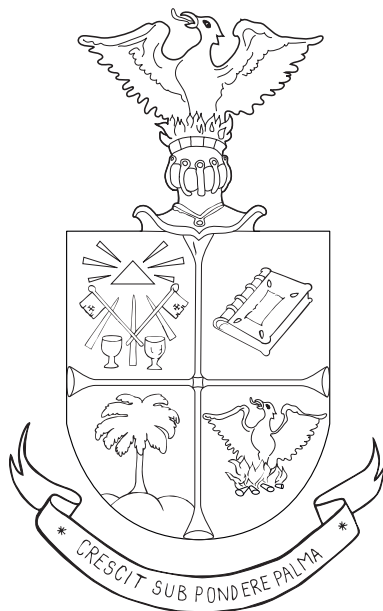

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 7. szám

Tematikus szám

A testi és lelki egészség védelme az Alaptörvényben

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Manzinger Krisztián,
Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor, Osztoivits András, Pulay Gyula,
Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István, Szabó Imre, Szabó Zsolt,
Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

E SZÁM SZERKESZTŐI:

ZAKARIÁS KINGA RITA, GERENCSÉR BALÁZS SZABOLCS, RIXER ÁDÁM

OLVASÓSZERKESZTŐ:

NAGY PÉTER

ISSN 2064-6887

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

A SPORTJOG ALAPJOGI VETÜLETEI

SZABÓ ANNAMÁRIA ESZTER
egyetemi docens (KRE ÁJK)

Absztrakt

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán megrendezett workshop „A testi és lelki egészség védelme az Alaptörvényben” címet viselte, s a szervezőknek köszönhetően e témakör tág értelemezése révén a sportjoghoz tartozó joganyag alkotmányossági háttérének tárgyalása is bekerült a témakörök közé. Ez a téma előadóját és a tanulmány szerzőjét arra sarkallta, hogy egyrészt körüljárja a sportjog dogmatikáját, illetve meghatározza annak fogalmát a közjog, közigazgatási jog, a nemzeti és a nemzetközi jog tükrében, továbbá, hogy felvázolja hogy a sportjog részeit képező szabályozási területek hogyan eredeztethetők az Alaptörvényből, vagyis meghatározza a sportjogot érintő alapjogok és az állami intézményvédelmi kötelezettségek rendszerét.

Kulcsszavak: sportjog, a sport közjoga, *lex sportiva*, testi és lelki egészséghez való jog, alkotmány, alkotmányosság, kulturális jogok

SPORT LAW IN THE SPHERE OF HUMAN RIGHTS

Abstract

The workshop titled 'The protection of physical and mental health in the Hungarian Fundamental Law', held by the Pázmány Péter Catholic University, Faculty of Law and Political Sciences. Thanks to the organizers, through the broad examination of the given subject, the constitutional background of the Hungarian sport law was also part of the discussion. This was an opportunity for the author and at the same time for the performer of this subject to summarize her thoughts concerning the theoretical background of sport law. The paper is focusing on two main fields, first the main background of sport law, namely the description of the notion of sport law in the mirror of civil and public law. Moreover, and it is the second field, this paper shows the constitutional roots of sport law, focusing on fundamental rights and the role of the state.

Keywords: sport law, public sphere of sport law, *lex sportiva*, right to physical and mental health, constitution, cultural rights

1. A sportjog jellemzői az új kihívások tükrében

A kutatás hipotézise evidensen az volt, hogy elismeri a sportjog többszintű (nemzeti és nemzetközi) létezését. Ennek mindenképp előtti tisztázása azért szükséges, mert a szakirodalomban zömében ugyan megtaláljuk a sportjog kifejezést, ám annak tárgyi hatálya vitatott, vagyis eltérő a szabályozás tárgyának pontos meghatározása. Összefoglalóan ezzel a kérdéssel Nemes András foglalkozott „A sportjog a jogelméleti »hitviták« keresztüzében” című írásában.¹ Ennek mindenképp előtti tisztázása azért esszenciális, mert alapvető elvárás egy joganyag önállóságának meghatározása során, hogy hasonló társadalmi viszonyokra a jog hasonló szabályokat alkosson, amelyek összességében megkülönböztetik ezt a szabályanyagot (a szabályozás tárgyának sajátossága miatt) a többi jog által szabályozott területtől.² Itt érdemes megjegyezni hogy a későbbiek során annak a vizsgálata is szükségessé válik majd, hogy a jogtudományban el lehet-e különíteni olyan önálló ágazatot, amely kifejezetten a sport jogi szabályozásához tartozó területekkel absztrakt módon foglalkozik, és képes visszahatni a saját tárgyára, vagyis a kutatás eredményei majdan beépíthetőek a sport szabályozásába.³

A sportjog szabályozási tárgyának meghatározása során az alaptevékenységből kell kiindulnunk, vagyis azt kell elsősorban figyelembe vennünk, hogy mit tekintünk, mit tekinthetünk sport tevékenységnek.⁴ Mindenki számára jól ismert az elmélet, amely a fizikai aktivitással végzett tevékenységet tekinti sporttevékenységnek, amelyet nagy részt meghatározott szabályanyag alapján végeznek annak gyakorlói. Ennek megfelelően a sportra vonatkozó joganyag első részeként/elemeiként az úgynevezett sportági szabályokat azonosíthatjuk.

1 NEMES András: *A sportjog a jogelméleti „hitviták” keresztüzében*. http://acta.bibl.u-szeged.hu/45293/1/juridpol_078_468-481.pdf (2023. 10. 23.) (a továbbiakban: NEMES i.m.)

2 Vö.: NEMES i.m. 470.

3 A tudomány és a sport kapcsolatáról ír: RIXER Ádám - TÉGLÁSI András: *A sport igazgatása. Tudomány és sport*. In.: LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből* III. kötet. Humán közszolgáltatások igazgatása. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2013, 309-310.

4 Lásd: RIXER Ádám: *A sport igazgatása*. In.: LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Közigazgatási jog. Szakigazgatásaink elmélete és gyakorlata*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2020, 932-933.

Jellemzője ennek a területnek elsősorban az önszabályozás, és a nemzetközi, globális jelleg, hiszen a nemzetközi szervezetek által szabályrendszer áramlik be a profi sporttevékenységet űzők mindennapjaiba.⁵

A sportjog e területének további sajátossága, hogy a többi részterülettől elkülönülten saját (nemzetközi) szervekkel rendelkezik mind a sportági szabályok kialakításában, mind pedig annak kikényszerítésében, amelyet speciális bírói szerveken keresztül végez. Lorenzo Casini „Sport law: a Global legal order?” című tanulmányában a sportági szabályanyag körébe tartozó joganyag három főbb jellemzőjét azonosította a következők szerint: 1. e joganyagot többnyire a nemzeti szint felett elhelyezkedő (nemzetközi) szervezetek alkotják; 2. az állami szintű szervezetek és intézmények által közvetlenül alkalmazandó joganyag (pl.: az anti-dopping szabályok); 3. a jól felismerhető formában készült jogszabályok kikényszerítésére speciális, (kvázi) bíróságok jönnek létre.⁶

Abban az esetben, ha az ember nem sportolóként, hanem nézőként vesz részt egy sporteseményen – azonosítva a sportjog második területét – a sportra, mint szórakoztató tevékenységre vonatkozó joganyagot kell alapul vennünk. Ennek már nyilvánvaló jellemzője a magánjogi jelleg, hiszen a szerződések joga határozza meg a keretet, amelyben a felek megállapodhatnak, az állami beavatkozás minimális jellege mellett.⁷

Végül a harmadik azonosítható sportjogi terület definiálható a sport közjogként, amely a jogtudományi értelemben vett „lex” paramétereit, vagyis az állami szabályanyag létezését leginkább magában hordozza. E területet már nem a magánjogi megállapodások szabadsága jellemzi elsősorban, hanem az igazgatási karakter, hiszen az államigazgatási⁸ és önkormányzati szervek⁹ között megosztva beszélhetünk a sport igazgatásáról.

Casini megállapítása szerint a sport növekvő társadalmi, gazdasági jelentőségének köszönhetően egyre inkább kilép a civiljog keretei közül és ez a hatás egyszersmind a közjog térnyerését is jelenti, gondoljunk a sportolók alapjogi védelmére.¹⁰ A közjogon belül is Casini a közigazgatási jognak a globális sportjog kereteit megadó szerepét hangsúlyozza, amelyet négy okkal indokol. Elsőként hangsúlyozza, hogy a közigazgatási jog képes arra, hogy

5 NEMES i.m. 475-479.

6 CASINI, Lorenzo: *Sport law: a global legal order?* 13. (a továbbiakban: CASINI i.m.) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2079857 (2023. 10. 12.)

7 Lásd: SÁRKÖZY Tamás: *A magyar sportjog az új Polgári Törvénykönyv után*. Budapest, HvgOrac Lap- és Könyvkiadó Kft. 2015. 209-231. (a továbbiakban: SÁRKÖZY i.m.)

8 Lásd: RIXER i.m. 946-947.

9 Lásd: SÁRKÖZY i.m. 248.

10 Lásd: CASINI i.m. 15.

lehetővé tegye az egyes jogszabályi rendelkezések közötti kapcsolat pontos feltárását, megértését; másrészt a közigazgatási típusú jogszabályok egyre növekvő tendenciát mutatnak a sportjogon belül; harmadrészt a nemzetközi rendelkezések ugyan közvetlenül a sport-tevékenységre, vagy a sportolóra fejtenek ki joghatást, ám a végrehajtás a nemzeti (közigazgatási) szervezetrendszer nélkül elképzelhetetlen. Végül a sportági szabályokból ismert jogintézmények leginkább a közigazgatási jogból jól ismert intézményekre hasonlítanak.¹¹

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a fenti első két kategória közvetlenül a sporttevékenység szabályozásához kapcsolódik, az első, vagyis a sportági szabályok az aktív sporttevékenyéget végző profi sportolókra vonatkozó szabályanyagot öleli fel, a második pedig az ennek megvalósulásához fűződő háttérszerződések jogát, valamint a passzív tevékenységgel azt „élvezők”, vagyis a nézők jogviszonyait érinti. E két szférához – mint a közigazgatástudományban megfigyelhető egyéb esetekben is – járulékos, azaz igazgatási jelleggel kapcsolódik a közjog, azon belül is a közigazgatási jog. Mondható tehát, hogy a sportjog „keresztbefekvő” jellegű,¹² ám az egyes jogági különbségek azonosíthatóak és jól elkülönülten jelennek meg.

Tekintettel a fent vázolt, a sport jogához tartozó speciális részterületek sajátosságaira, a továbbiakban az ezek alapját képező alapjogi jogviszonyokat vizsgálja a tanulmány, arra a kérdésre keresve a választ, hogy az alapjogi vetületben is kimutatható-e a „keresztbefekvő” jelleg, vagyis a sporttevékenységgel összefüggő jog alapjogi, alaptörvényi háttereként egy, vagy több rendelkezés/alapjog, vagy intézményvédelmi kötelezettség azonosítható. E vizsgálat elvégzéséhez alapvetően az Alkotmánybíróság sportot, sporttevékenységet, vagy sporthoz bármilyen módon kötődő döntéseit veszi alapul a tanulmány. Ezekből következik ugyanis, hogy az egyes, jellemzően a sporttal összefüggő jogvitákat milyen alapjogi, vagy alaptörvényi rendelkezés alapján közelíthetjük meg.

11 Lásd: Casini i.m. 15., valamint Lorenzo CASINI: The emergence of global administrative systems: the case of sports. *Glocalism: Journal of Culture, Politics and Innovation* 2015/1, 1. <https://glocalismjournal.org/the-emergence-of-global-administrative-systems-the-case-of-sport/> (2023. 10. 12.)

12 Lásd: RIXER i.m.

2. Az Alkotmánybíróság gyakorlata

Az Alkotmánybíróság az Alkotmány¹³ hatálya alatt folytatott gyakorlatában a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben találhatunk a sporttevékenységre utaló gyakorlatot. Az Alkotmányból következő módon az alapjog alkotmányos tartalmának érvényesülését elősegítő állami kötelezettségek is kidolgozásra kerültek, amelyek között helyezte el az akkori alkotmánybírósági gyakorlat a rendszeres testedzés biztosítására vonatkozó – Alkotmány 70/D. § (2) bekezdésén alapuló – állami kötelezettséget. Normakontroll hatáskörében eljárva, a sportról szóló 2000. évi CXLV. törvény egyes rendelkezéseit vizsgáló 95/B/2001. számú döntésében a testület kifejtette ugyanis: „Az Alkotmány a sporthoz is kapcsolható állami feladatokat az egészséghez való jog körében érinti. (...) Az Alkotmány 70/D. §-ából következik – többek között – az egészséghez való jog biztosításához szükséges intézményi háttér létrehozásának állami kötelezettsége, ehhez az alkotmányos feladathoz tartozik a »rendszeres testedzés biztosítása«”.¹⁴

Az Alkotmány hatálya alatt, a 3132/2013. (VII. 2.) AB határozatban a testület az Alkotmány 70/D. §-ának és az Alaptörvény XX. cikkének szövegszerű összevetése alapján – figyelemmel a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban kialakított kritériumokra is – megállapította, hogy az Alkotmány 70/D. §-ához fűzött gyakorlata, a korábbi érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések a továbbiakban is irányadóak.¹⁵

Az Alaptörvény hatálya alatt született alkotmánybírósági döntéseket vizsgálva előjáróban meg lehet állapítani, hogy a sporttevékenységet érintő döntések zöme magánjogi jogvita tárgykörében érkezett alkotmányjogi panasz [az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján benyújtott], illetve bírói indítvány alapján született, de található olyan döntés is, amely az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti, norma alaptörvény-ellenességét támadó panasz alapján született.

Utóbbira példa a 3001/2014. (I. 24.) AB végzés, amelyben az indítványozó azért fordult az Alkotmánybírósághoz, mert alaptörvény-ellenesnek vélte az olimpiai járadékra érdemtelené válást kimondó jogszabályi rendelkezést

13 Az Alkotmány vonatkozó rendelkezései: „70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

14 ABH 2003, 1327, 1332.

15 Indokolás [57].

[a Sport tv. 59. § (8) bekezdése]. Az indítvány alapvetően a jogállamiságot deklaráló B) cikk (1) bekezdésének sérelmét állította, mégpedig azért, mert rá vonatkozó visszaható hatállyal vonta el az olimpiai járadékra való jogosultságot, érdemtelenésre hivatkozva.¹⁶ Bár az ügyben a testület a visszaható hatályú jogalkotás állított meglétét nem vizsgálta, a hivatásos sportolói tevékenységet folytatók alapjogára nézve fontos megállapítást tett. A testület ugyanis megállapította, hogy „[a]z Alaptörvényben biztosított jogoknak két csoportja van. Egyfelől az alapvető emberi és alapvető állampolgári jogok (alapvető jogok, vagy rövid megnevezéssel: alapjogok), melyek az Alaptörvényben jellemzően a *Szabadság és felelősség* címszó alatt találhatóak, másfelől az Alaptörvényben biztosított nem alapvető jogok, vagyis olyan Alaptörvényben biztosított jogok, melyek nem minősülnek alapvető jogoknak. Az Alkotmánybíróság vizsgálata keretében észlelte, hogy az olimpiai járadékhoz való jog az Stv. által biztosított jog, mely, mint törvényi jog sem alapvető jognak, sem az Alaptörvényben biztosított egyéb, nem alapvető jognak nem minősül. Ebből következően az olimpiai járadékhoz való jog nem áll alkotmányjogi panasz keretében érvényesíthető alaptörvényi védelem alatt, így az Alkotmánybíróság az indítvány visszaható hatállyal kapcsolatos érvelésének és a sérelmezett jogszabály alkotmányosságának vizsgálatába nem bocsátkozhatott” {3001/2014. (I. 24.) AB végzés, Indokolás [13]-[14]}. A végzéshez hat alkotmánybíró közösen csatolt különvéleményt, amelyben kifejtették, hogy az Alkotmánybíróságnak nem az olimpiai járadékhoz való jog alkotmányossági jellegét, ti. hogy nem Alaptörvényben biztosított jog és nem alapjog, kellett volna vizsgálnia, hanem a visszaható jogalkotás bizonyított léte miatt kellett volna a Sport tv. támadott rendelkezését megsemmisíteni.¹⁷

Az Alkotmánybíróság az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Ectv.) 75. § (3) bekezdés második mondata alkotmányossági vizsgálata során is érintette a sportra vonatkozó magánjogi joganyag közjoggal való találkozásának kérdését. A jogszabályi rendelkezés vizsgálatára ugyanazon okból egy bírói indítvány, valamint két, az Abtv. 26.

16 A Sport tv. támadott rendelkezése ugyanis az indítvány szerint a kihirdetést megelőzően bekövetkezett esemény vonatkozásában keletkezett újabb joghátrányt. A cselekmény elkövetésének idején ugyanis az indítványozó nem lehetett tudatában ennek a jogkövetkezménynek, illetve arra sem számíthatott, hogy visszamenőlegesen e cselekményhez más joghátrányt is fűznek, mint az akkor hatályos jogszabályok.

17 Lásd: Stumpf István, Bragyova András, Kovács Péter, Kiss László, Léway Miklós és Szalay Péter alkotmánybírók ügghöz fűzött különvéleményében foglaltakat.

§ (2) bekezdése szerinti panasz érkezett be,¹⁸ amelyek közül az Alkotmánybíróság érdemben, csak a bírói indítványt bírálta el, így jelen tanulmány is ennek ismertetésére tér ki a következők szerint. A 3190/2017. (VII. 21.) AB határozat alapját a Fővárosi Törvényszék indítványa adta, a bíróság az előtte folyamatban levő ügyet felfüggesztve fordult ugyanis az Alkotmánybírósághoz, állítva, hogy az Ectv. 75. § (3) bekezdése alaptörvény ellenes, a tulajdonhoz való jog [XIII. cikk (1) bekezdése], valamint a jogállamisági klauzula FB) cikk (1) bekezdése] megsértése miatt. A Törvényszék előtt fekvő ügy lényege a következőképp foglalható össze. Az alapügy felperese a FOTEX Holding SE volt, amely cég jogelődje a FOTEX Első Amerika-Magyar Fotószolgáltatási Részvénytársaság, a Ferencvárosi Torna Club (az ügy alperese, a továbbiakban: FTC) és az FTC Labdarúgó Részvénytársaság között 2003. szeptember 23-án szerződés jött létre. A szerződés a felek közötti Üzletrész Adásvételi Szerződés megszűnését is érintette, így a FOTEX Első Amerika-Magyar Fotószolgáltatási Részvénytársaság az Üzletrész Adásvételi Szerződés megkötésének napján meglévő törzstőkéjének 80%-át kitevő részvényeket visszaszolgáltatta az FTC-nek. A jogalkotó ezt követően, 2012. január 1-ji hatállyal módosította az Ectv.-t, amely módosítás magában foglalta a következőket: Az Ectv. 8. § (1) bekezdése szerint „[m]inden egyesület saját maga rendelkezik nevével, címerével, logójával és minden a nevéhez kapcsolódó joggal, különös tekintettel a hirdetési, reklám és a tevékenység televíziós, rádiós valamint egyéb elektronikus technikákkal történő közvetítésével kapcsolatos jogokra”; a 8. § (2) bekezdése értelmében pedig „az (1) bekezdés szerinti hirdetési, reklám, illetve közvetítési jogokkal kapcsolatosan egy évnél hosszabb időre szerződést csak a legfőbb szerv külön felhatalmazása alapján köthet”. Az Ectv. 8. § (3) bekezdése pedig arra is kitér, hogy a „határozatlan vagy egy évnél hosszabb időre kötött szerződés megkötésétől számítva évente a legfőbb szerv újabb felhatalmazása hiányában hatályát veszti”.

A felek között ez a módosítás azért okozott vitát, mert az Ectv. 8. § (1) bekezdésében meghatározott jogok, amelyekkel az Ectv. hatálybalépésének időpontjában a 8. § rendelkezéseivel ellentétesen más személy rendelkezett, az Ectv. 75. § (3) bekezdése alapján a „törvény hatálybalépésével kártalanítás ellenében a törvény erejénél fogva az egyesületre szállnak vissza. A kártalanítás összegét a felek megállapodása hiányában az egyesület székhelye szerint illetékes bíróság állapítja meg a jogoknak azok visszaszállása időpontjában képviselt valós piaci értéke alapján”. Tekintettel arra, hogy a felek között nem

18 Lásd az Alkotmánybíróság 3132/2012. (VII. 26.) AB végzését; és a 3205/2020. (VI. 11.) AB végzését.

jött létre megállapodás az érintett jogok körét, valamint a kártalanítás összegéről (valós piaci érték) a FOTEX a Fővárosi Törvényszéken kezdeményezte ennek megállapítását. A Fővárosi Törvényszék az előtte fekvő, ügyben alkalmazandó Ectv. 75. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességét észlelte, mivel állítása szerint a támadott rendelkezés a perbeli felperes tulajdonhoz való jogát korlátozta. A jogalkotó a felek magánjogi jogviszonyába olyan módon avatkozott, hogy arra a feleknek nem volt érdemi ráhatása, szerződéses akaratuktól függetlenül történt. Mindez a tulajdonkorlátozás szélsőséges esete, vagyis a teljes tulajdonelvonás (kisajátítás), ám az Alaptörvény XIII. cikkében foglalt garanciális követelményeknek (szükségesség, arányosság, feltétlen, azonnali kártalanítás) nem felel meg. A támadott jogszabályi rendelkezés ugyanis úgy vonta el az egyik peres fél tulajdonhoz való jogát, hogy annak közérdekűsége nem igazolt, már csak azért sem, mert az érintett jogokat nem állami vagy önkormányzati tulajdonba, hanem másik magánjogi jogalany tulajdonába adja. Az Ectv. 8. § (1) bekezdésében meghatározott jogok jogszabállyal történő átruházására – az indítványozó bíró álláspontja szerint – az Alaptörvény XX. cikkében foglalt állami kötelezettség sem biztosított alapot. Az indítványozó másik állítása az volt, hogy a jogalkotó nem biztosított a támadott rendelkezéssel összefüggésben kellő felkészülési időt, ezért sérült az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése is. Az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálatot az Ectv. 75. § (3) bekezdés második mondata tekintetében folytatott le¹⁹ és az indítványt a tulajdonhoz való jog sérelme vonatkozásában az érdemi összefüggés hiányára alapozva utasította el: „az Ectv. 75. § (3) bekezdésének második mondata nem a tulajdonviszonyokba történő beavatkozásról és nem is tulajdonjog elvonásáról szól, hanem a kártalanítás kérdésében fennálló jogvita rendezésére vonatkozó, elsősorban a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben (a továbbiakban: Pp.) található eljárási szabályokra utal. Az Ectv. támadott rendelkezése megerősíti egyrészt a Pp. 2. § (1) bekezdését, amelynek értelmében a felek között keletkezett jogvita eldöntése bíróság feladata, megerősíti másrészt a Pp. 30. § (1) bekezdésében rögzített – jogi személyekre vonatkozó – általános illetékességi szabályt is. Alapvetően eljárási szabály lévén nem érinti a tulajdonhoz való jogot, voltaképpen a bíróság számára tartalmaz utaló rendelkezést a kártalanítás összegének megállapítására irányadó, hatáskört rögzítő normára. A támadott rendelkezés az előbbieken túl – anyagi jogi szabályként – meghatározza azt az időpontot is, amelyet a bíróságnak a kártérítés megállapításakor figyelembe kell vennie, ezt az összefüggést azonban az indítvány alkotmányosan nem kifogásolta”

19 Vö.: 3190/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [26].

{3190/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [29]}. Ezen túl pedig a testület a kellő felkészülési idő meglétét vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy „[a]z Ectv. 75. § (3) bekezdésének támadott második mondata (a hatáskörrel rendelkező államszerv meghatározása, valamint a kártalanítás összegének megállapítására vonatkozó iránymutatás) esetén nem tekinthető különösen kirívónak a 18 napos *vacatio legis*, hiszen e rendelkezéshez való alkalmazkodás a felek számára rendkívüli nehézséget aligha jelenthet {3190/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [34]}.

Az Alkotmánybíróság szintén egy magánjogi jogvita elbírálását követően hozta meg érdemi döntését a 3165/2021. (IV. 30.) AB határozatában, amelynek rendelkező része szerint a Kúria ítéletét semmisítette meg. Ennek a határozatnak az alapját az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz képezte, amelyet az Újpest Torna Egylet (a továbbiakban: UTE) nyújtott be. Ezen a ponton több kérdés is felmerül: egyrészt az egyesületek alkotmányossági jogvédelmének kérdése; másrészt az Alkotmánybíróság magánjogi jogviszonyokban való feladat és hatáskör ellátásának keretei. Igaz, az előző pontban elemzett határozat is érintette az egyesület jogkörét, ám normakontroll lévén azok nem karikírozódtak annyira, mint a közvetlen alkotmányjogi panasz ügyében. Az alapügy ismertetése előtt utalni szükséges elsősorban arra, hogy az Alkotmánybíróság eljárása nem kizárt azokban az esetekben, amikor az alapjogvédelem mellérendelt (jog)alanyok közötti viszonyban válik szükségessé. Az Alkotmánybíróság az ilyen ügyekben azt vizsgálhatja, hogy az eljáró bíróság(ok) jogértelmezése biztosítja-e a konkuráló alapjogi pozíciók méltányos egyensúlyát, azok kíméletes kiegyenlítését. Ennek során az ügy érdemében azt mérlegelte, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntés összhangban áll-e az érintett alapvető jogokkal. Mindennek az alapját a testület 3145/2018. (V. 7.) AB határozatában a következőképpen foglalta össze: „az államnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan tevőleges védelmi kötelezettsége áll fenn [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]. Ezzel összefüggésben az Alaptörvény 28. cikkének első mondata [...] a bíróságok – mint az igazságszolgáltatási funkció ellátásán keresztül állami hatalmat gyakorló közhatalmi szervek – kötelezettségévé tette, hogy az alapjogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel a bíróságok ítélező tevékenysége ténylegesen is alkotmányjogilag kötötté vált, tevőleges védelmi kötelezettségük keletkezett az alapjogvédelem terén. Az Alaptörvény említett rendelkezései tehát azt a kötelezettséget róják a bíróságokra, hogy az elbírálandó ügyek alkotmányjogi aspektusát, alapjogi relevanciáját felismerjék, az érintett alapvető jogok tartalmát feltárják, és erre tekintettel értelmezzék és alkalmazzák konkrét

jogvitákban a jogszabályokat. [...] Mindezek – amint ezt az Alkotmánybíróság már több esetben is hangsúlyozta – nem azt jelentik, hogy a bíróságoknak közvetlenül az Alaptörvény rendelkezéseire kellene alapítaniuk a döntéseiket, hanem azt, hogy az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [20]}. Az Alkotmánybíróság tehát egyértelművé tette azt, hogy a bíróságok kötelezettsége, hogy az alapvető jogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel összefüggésben speciális helyzet a konkuráló alapjogi pozíciók esetén áll elő, vagyis amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel kiemelte: a bíróságoknak ilyen esetekben közvetítő, kiegyenlítő szerepet kell betöltenie {14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]; 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]}. Ennek mércéjeként pedig az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy »[a] védelmi kötelezettség teljesítése során mind a törvényhozónak, mind pedig a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek (*fair balance, schonender Ausgleich*). Ezek tekintetében az Alkotmánybíróság továbbra is kontrollt gyakorol« {13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]}. Abban az esetben tehát, ha a bíróságoknak olyan jogvitában kell eljárniuk, amelyben az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti, a fentiekben meghatározott szempontok szerint az érintett alapvető jogok védelmi körének feltárásával és az érintett alapvető jogok összemérésével (»kíméletes kiegyenlítésével és méltányos egyensúlyba hozásával«) kell döntésüket meghozniuk. Ennek során a bíróságok számára lényeges szempont, hogy az érintett alapvető jogok lényeges tartalma nem üresíthető ki, és az alapvető jogoknak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségét biztosítani kell.” (Indokolás [66]-[70])

Mindezek alapján nem volt kizárt, hogy a testület eljárjon az UTE által benyújtott alkotmányjogi panasz alapján, amelyben a Kúria ítéletének megsemmisítését azért kérte az indítványozó egyesület, mert személyiségi jogsértést

és így az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének a sérelmét okozta a döntés.²⁰

A személyiségi alapjogsértésre azért hivatkozott az UTE, mert az Újpest FC ügyvezetője 2017. június 26-án egyszemélyben úgy döntött, hogy megváltoztatja a labdarúgó csapat címerét, és július 3-ával alkalmazni is kezdte az új címert. A társasági szerződés szerint a társaság taggyűlésének a hatáskörébe tartozott a labdarúgócsapat arculati elemeinek (csapatszín, címer, embléma, a társaság által használt „Újpest FC” név) megváltoztatása, amelyhez 100%-os szavazati arány szükséges. Ezért az UTE személyiségi jogi pert indított az Újpest FC ellen, arra hivatkozva, hogy az alperes megsértette a jóhírnévhez való jogát, hivatkozva a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. § (1) bekezdésére, a 2:43. § d) pontjára, 2:45. § (2) bekezdésére.

A Kúria támadott ítéletében úgy foglalt állást, hogy valamely önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezet saját címerének saját döntésen alapuló megváltoztatása, egy attól elkülönült jogi személy jóhírnevének sérelmét objektíve nem okozhatja. Az alperes kifogásolt magatartása még akkor sem alkalmas a jóhírnév megsértésére, ha az a gazdasági társaság társasági szerződésének megszegésével valósul meg. A perbeli esetben a címer megváltoztatása önmagában személyhez fűződő jogot nem sért. Az alperes magatartását az teszi jogellenessé, hogy az alperes vezető tisztségviselője nem tartotta be a gazdasági társaságot létesítő szerződésben foglaltakat.

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével összefüggésben az Abtv. 29. §-ának megfelelő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelte, hogy jogi személyek esetében az arculati elemek tekinthetőek-e a személyiség integráns részének, így megsértésük esetén személyiségi jogvédelem kérhető-e.

A testület mindenekelőtt utalt arra, hogy Sport tv. 35. § (5) bekezdése elemzéséből kiindulva a sportszervezeteket is megilleti a jóhírnévhez való jog és csak a Ptk. hatálybalépésekor törölte ezt a rendelkezést – a terminológiai tisztaság miatt – az Sport tv.-ből. Az Sport tv. a kereskedelmi szerződések körében elismeri az arculat-átvitel (*merchandising*) jogintézményét, amely lehetőséget ad arra, hogy a felhasználó (jellemzően egy gazdasági társaság) marketingcélokra (arculatépítés) használja fel sportolók, sportszervezetek, sportszövetségek már meglévő reputációját. A sport világában a jelképek, szimbólumok jogi védelem alatt állnak.

20 Az indítványozó ezen túl hivatkozott még az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének, valamint XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére is, ám jelen tanulmány csak arra a pontra tér ki, amelyre az Alkotmánybíróság megsemmisítést megállapító döntését alapozta.

Személyiségi jogvédelem körébe tartozik az Alkotmánybíróság érvelése szerint a sportszervezetek arculati elemeinek védelme: „[e]gy sportegyesület arculati elemei tehát egyrészt az önazonosság biztosítékai, másrészt a külvilág számára teszik megkülönböztethetővé a sportszervezetet, harmadrészt lehetővé teszik a szurkolók számára az azonosulást a klubbal, egyesülettel. Ez utóbbi ugyan nem volt tárgya a peres eljárásnak, azonban fontos rámutatni, hogy a sport nem csak motorikus, hanem egyben közösségteremtő (kommunikációs) tevékenység is. A sportszervezet (egyesület, klub) és a szurkolók között folyamatos az interakció, amelyben fontos szerepe jut a szimbólumoknak” {3165/2021. (IV. 30.) AB határozat Indokolás [66]}. Ezek alapján a labdarúgó sportklubokat működtető egyesületek jogvédelme nem szűkíthető le az Alaptörvény XX. cikk cikke szerinti testi egészséghez való jog, vagy a vállalkozáshoz való jog érvényre juttatására. Az indítványozó által sérelmezett címerváltozás „nem ítélt meg, az UTE elnevezést és a sportklub címerét érintő történelmi tények figyelembevétele nélkül, amely körülmények az indítványozó személyiségi jogvédelme körében értékelendő tényezők” {3165/2021. (IV. 30.) AB határozat Indokolás [68]}.

A megsemmisítés alapját adta, hogy a Kúria nem vette figyelembe a fenti szempontokat, vagyis nem vizsgálta, hogy a címer megváltoztatása milyen hatással volt az indítványozó UTE jó hírnévére, tekintettel arra is, hogy a címer adta a külvilág felé az egyesület arculatát. A többségi döntéssel szemben egy különvélemény született, Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró arra hívta fel a figyelmet, hogy bár tiszteletben tartja a nagymúltú sportegyesületet és az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése alapján biztosítottak számára a természetüknél fogva nem kizárt alapjogok, itt pusztán két jogi személy magánjogi vitájáról van szó és a Kúria ítélete helytálló.²¹

Található még alkotmánybírói határozat a Sport Állandó Választott-bíróság hatáskörével kapcsolatban, ahol is a Magyar Labdarúgó Szövetség Fegyelmi Bizottsága által hozott határozat jogorvoslatáról volt szó, de ezt Sport tv. nem biztosította. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezést azonban visszautasította, mivel a választottbíróságot csak egy bírósági alternatívaként tartja számon, ezért nincs a kezdeményezésre jogalapja.²²

Összefoglalva: az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatának fenntartásával biztosította, hogy továbbra is állami intézményvédelmi kötelezettségként tekint a sportolás és rendszeres testedzés támogatására. Ugyanakkor jól látható, hogy a magánjogi jellegű jogviták egyéb alaptörvényi rendelkezések e területen

21 Az Alkotmánybíróság 3165/2021. (IV.30.) AB határozata.

22 Az Alkotmánybíróság 3116/2015. (VII. 2.) AB végzése.

meglévő létjogosultságát is elősegítették, mint például az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését. Beigazolódnak tehát Casini azon megállapításai, amely szerint a közjog térnyerése figyelhető meg a sportjog területén, ez a folyamat az alapjogi részt is érinti. Nem csupán az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdése érintett tehát a sportjogot érintő gyakorlatban, hanem - az Alkotmánybíróság hatásköreinek változásával – lehetőség nyílt és nyílik egyéb alaptörvényi rendelkezések bevonásával a téma teljes alapjogi spektrumát megjeleníteni.